

Іванна Павельчук,
заслужена художниця України, докторка мистецтвознавства,
професорка, завідувачка кафедри дизайну Інституту
комп'ютерно-інформаційних технологій МАУП

Університетські ініціативи Академії образотворчих мистецтв ім. Я. Матейка у Кракові під час війни в Україні

За історично-жертвних обставин геополітичної залежності національної культури України від адміністративних обмежень чужоземних імперій на українських територіях до 1917 р. не існувало свого вищого художнього закладу. *Нові досягнення європейського мистецтва інтегрувалися в українське художнє середовище* через діяльність творців-пасіонаріїв, які, здобувши художню освіту за кордоном, упроваджували актуальний міжнародний досвід на Батьківщині задля ствердження власної національної ідентичності.

Академія образотворчих мистецтв ім. Яна Матейка в Кракові (Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie) належить до державних університетів Східної Європи XIX ст., у яких носії української культури почали здобувати художню освіту. У краківській бібліотеці Ягеллонського університету зберігається книга «Statut Organiczny Uniwersytetu Krakowskiego», де зафіксовано, що від 1818 р. вихідці з українських земель мали змогу навчатися в Школі рисунку і малярства, засновану при Ягеллонському університеті [12, с. 12–14]. З плином історії ця Школа отримала автономію. На зламі XIX–XX ст. настав переломний історичний момент для майбутнього розвитку навчального закладу.

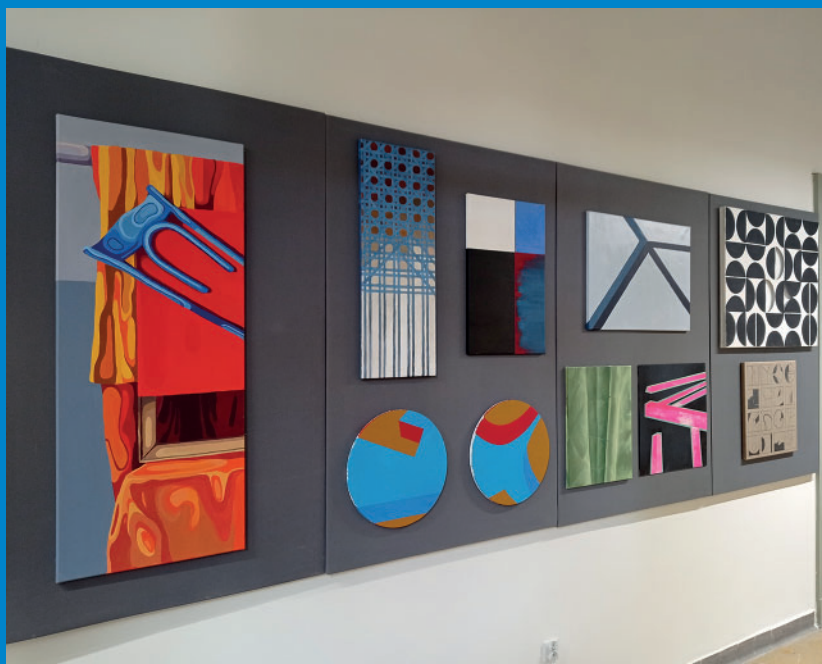
У квітні 1895 р. новим директором Школи призначили прогресивного мистця-інтелектуала Юліана Фалата (1853–1929), який очолював інституцію впродовж наступних п'ятнадцяти років. Наприкінці 1890-х рр. Ю. Фалат згуртував довкола себе польських художників-новаторів, запросивши на викладацьку роботу майбутніх засновників краківської сецесії: Л. Вичулковського, Я. Мальчевського, Т. Аксентовича, Я. Станіславського, С. Висп'янського та Ю. Меґоффера.

- 18 липня 1900 р. через освітньо-адміністративні реформи Ю. Фалата Школа набула статусу академії, що підтверджує манускрипт, підписаний у Львові [12, с. 134].

▲
Натюрмортна постановка
Дисципліна: «Наочні конструкції:
рисунок і живопис»
Керівник – доктор наук, професор
В. Войшинський
Академія образотворчих мистецтв
ім. Яна Матейка
Краків

►
Студентські роботи
Дисципліна: «Наочні конструкції:
рисунок і живопис»
Факультет промислового дизайну
Академії образотворчих мистецтв
ім. Яна Матейка
Краків

Студентські роботи
Дисципліна:
«Спрямований
дизайн тканини»
Факультет
промислового
дизайну Академії
образотворчих
мистецтв
ім. Яна Матейка
Краків

Примітки

1. Беднарчик А. Інтерв'ю з ректором ASP [рукопис] / бесіду вела І. Павельчук. Краків, 2022. 4 с.
2. Відлак Б. Інтерв'ю з деканом факультету дизайну ASP [рукопис] / бесіду вела І. Павельчук. Краків, 2022. 2 с.
3. Гробош Б. Інтерв'ю із завідувачем кафедри кольорового проектування факультету дизайну ASP [рукопис] / бесіду вела І. Павельчук. Краків, 2022. 3 с.
4. Студентки ЛНАМ. Інтерв'ю з українськими стажерами ASP [рукопис] / бесіду вела І. Павельчук. Краків, 2022. 6 с.
5. Павельчук І. А. Дизайн-освіта в Академії образотворчих мистецтв ім. Я. Матейка у Кракові в період загострення російсько-української війни 2022 року. *Інновації в архі-*

У польських викладачів Краківської академії, які сьогодні визнані майстрами світового рівня, навчалися майбутні фундатори українського модерну: Олекса Новаківський (1872–1935), Осип Курилас (1870–1951), Іван Труш (1869–1941), Михайло Бойчук (1882–1937), Іван Северин (1881–1964), Микола Бурачек (1881–1942), Михайло Жук (1883–1964) та ін. Сьогодні складно переоцінити значення соціокультурного впливу, що справили прогресивні ідеї польських викладачів Краківської академії на формування демократичних уявлень у середовищі українських студентів, які, повернувшись додому в Україну, імплементували сучасний проєвропейський імідж у національне образотворче мистецтво XX ст.

На новітньому етапі історії польсько-українських культурних взаємин XXI ст. ініціативи професорсько-викладацького ASP розкрилися з нового ракурсу громадської солідарності та християнської допомоги щодо тимчасово переселених творців з України внаслідок російського широкомасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року. Від самого початку загарбницької російської агресії проти незалежної України наукова спільнота ASP розробила масштабний план гуманітарної допомоги представникам української інтелі-

генції, які тимчасово виїхали з України до Польщі.

Уже на початку березня до Академії образотворчих мистецтв ім. Яна Матейка у Кракові почали прибувати перші художники-педагоги та студенти з різних мистецьких університетів України (з Києва, Львова, Херсона, Харкова та Донецька). На семи факультетах ASP (архітектури, інтер'єру, промислових форм, графіки, інтермедіа, збереження та реставрації творів мистецтва, різьби) відновили навчання 63 студентки, які разом з українськими викладачами дістали можливість творчо працювати та адаптуватися в науковому середовищі краківської академічної спільноти [5, с. 294].

Університетські ініціативи Академії образотворчих мистецтв ім. Яна Матейка у Кракові були підтримані заявою Конференції ректорів польських академічних шкіл, Головної ради науки та вищої освіти, Польської академії наук, конференції ректорів Академії і професійно-технічних навчальних закладів, молодіжних наукових організацій, докторантів та студентів, опублікованою 24 лютого 2022 р. у зв'язку зі збройною агресією росії в Україні [9; 10; 12; 13]. Академія образотворчих мистецтв ім. Яна Матейка у Кракові приєдналася до міжна-

родних інституцій, які активно підтримують українських викладачів та студентів у кризовій ситуації війни (Scholars at Risk та ELIA) [9, 1–2].

Від перших днів російської воєнної експансії Академія образотворчих мистецтв ім. Яна Матейка у Кракові розпочала волонтерську підтримку та академічну співпрацю з низкою українських навчальних закладів: Національною академією образотворчого мистецтва і архітектури; Київським національним університетом культури і мистецтв; Херсонським національним технічним університетом; Львівською національною академією мистецтв; Київським національним університетом технологій та дизайну; Харківською державною академією дизайну та мистецтв; Київським державним інститутом декоративно-прикладного мистецтва та дизайну імені М. Бойчука; Національним університетом театру, кіно і телебачення в Києві; Харківським національним університетом будівництва та архітектури; Художньою школою ім. І. Ю. Рєпіна в Харкові; Школою візуальних комунікацій SVC (Київ); Донецьким національним університетом ім. В. Стуса [9, с. 3].

Для українських студентів було зорганізовано такі можливості безкоштовної допомоги, як збереження безперервності освіти; мистецькі стажування, участь у практичних та лекційних заняттях і майстер-класах; фінансова підтримка у вигляді стипендій у розмірі 800 злотих; побутова допомога передбачала безкоштовне забезпечення житлом, харчуванням та одягом; надання безкоштовних художніх матеріалів для творчої роботи, що накопичувалися з благодійних зборів ASP; щотижневе інформування про актуальні програми грантового фінансування; безоплатна допомога з перекладами текстів, документації, з оформленням документів (сертифікати, номер PESEL, безкоштовні банківські рахунки); щотижневе триразове відвідування курсів польської мови впродовж другого та третього семестрів 2021/2022 навчального року.

Для представників професорсько-викладацького складу із ЗВО України адміністрацією ASP було організовано та профінансовано проведення лекцій, майстер-класів,

сів, консультацій і аудиторних занять з таких практичних дисциплін, як «Рисунок», «Живопис», «Кольорознавство», «Композиція» тощо. У рамках освітніх міжнародних грантових програм Польського національного агентства академічних обмінів СЕЕРУС авторка публікації впровадила інноваційний курс «digital art» для студентів дизайнерських спеціальностей, що викладався протягом другого семестру 2021/2022 навчального року (11.04.22–30.06.22) на кафедрі кольорного проектування промислового дизайну ASP.

Сьогодні факультет промислового дизайну ASP об'єднує шість кафедр: кольорного проектування, методики проектування, ергономічного проектування, візуальної комунікації, візуальних мистецтв та основ проектування. У процесі роботи на факультеті дизайну ASP авторкою було зібрано польові матеріали, що стали підґрунтям для написання цієї публікації: інтерв'ю з польськими викладачами ASP та українськими студентами (9 бесід), зокрема з ректором ASP, доктором наук, професором Анджеєм Беднарчиком [1], з деканом факультету промислового дизайну, докторкою наук, професоркою Барбарою Відлак [2]; проректором з педагогічної роботи ASP, доктором наук, професором Робертом Сова [6]; завідувачкою кафедри кольор-

▲
«Діалог Кольорів»
Авторський курс
доктора наук,
професора
І. А. Павельчук.
Факультет промис-
лового дизайну
Академії образо-
творчих мистецтв
ім. Яна Матейка
Практичні заняття
українських
студентів
Краків

тектурі та дизайні:
збірник матеріа-
лів І Міжнар. наук.-
практ. конф., Київ,
(травень 2022 р.).
Київ : НАОМА,
2022. С. 294–296.

6. Сова Р. Інтерв'ю з проректором з виховної роботи ASP [рукопис] / бесіду вела І. Павельчук. Краків, 2022. 6 с.
7. Тобієш Б. Інтерв'ю з викладачем кафедри кольорного проектування [рукопис] / бесіду вела І. Павельчук. Краків, 2022. 4 с.

Божедар Тобіаш

3D-скульптури

Принтер

шого року навчання від студента будь-якого факультету ASP вимагають створення імпровізованого образу-враження, який називають «проєктом», що суттєво відрізняється від дзеркального копіювання натури, передбаченого в мистецьких закладах України.

З'ясовано, що ірраціональний погляд на мистецькі завдання, який реалізується через суб'єктивне мистецьке сприйняття, домінує в системі сучасної художньої освіти ASP.

Декоративно ангажовані натюрмортні постановки з дисциплін «Наочні конструкції: рисунок і живопис» більше нагадують екзотичні театральні декорації. Працюючи над постановкою, студент ASP має зосередити свою увагу на «фрагменті» запропонованого культурного космосу для створення власного художнього світу й неповторного художнього стилю. Ірраціональний підхід до переробки емпіричної інформації в синтезі з методом імпровізації є пріоритетними чинниками формотворення в системі сучасного художнього виховання в ASP.

Художні лабораторії та лекційні аудиторії ASP обладнані найсучаснішими комп'ютерами та 3D-принтерами, за допомогою яких здійснюється візуалізація попередньо створених графічних ескізів [5, с. 295]. Щоденне користування найновішими комп'ютерними програмами, мультимедійним обладнанням, сучасним лінгафонним кабінетом, комп'ютерним класом з відповідним програмним забезпеченням спонукає студентів ASP до поглибленого вивчення англійської мови, якою написане робоче меню. Тож другий і третій семестри 2021/2022 навчального року, ініційовані трагічними обставинами російської воєнної агресії в Україні, зрештою, розкрили нові можливості творчої реалізації українських стажерів і художників-викладачів, значно розширивши горизонти сучасного творчого поступу.

8. Фурманек С. Інтерв'ю з асистенткою кафедри колірного проєктування [рукопис] / бесіду вела І. Павельчук. Краків, 2022. 2 с.

9. Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie 1818: Pomoc Ukrainie [фотоматеріали, матеріали]. Комп'ютерний друк. Архів ASP. 2022. Арк. 1–16.

10. Apel do środowisk akademickich i elit intelekt Ukrainia. Archiwum ASP. 2022.

11. Archiwum ASP w Krakowie, sygn. akt A182, L. 7454/pr. Przekształcenie Szkoły Sztuk Pięknych w Krakowie w Akademię. Lwow, 1900. 18 lipca. 3 ark.

12. Archiwum UJ, L.96/2. Statut Organiczny Uniwersytetu Krakowskiego, druk z 16 października 1818.

13. Owiadczenie środowiska akademickiego Ukraina. Archiwum ASP. 2022.

ного проєктування, докторкою наук, професоркою Боженою Гробош [3]; викладачем кафедри, кандидатом наук Божидаром Тобіаш [7]; асистенткою кафедри, аспіранткою ASP Сонею Фурманек [8]; українськими студентками ЛНАМ та НАОМА [4].

У процесі знайомства з представниками професорсько-викладацького складу факультету промислового дизайну ASP та вивченням освітніх норм поточного навчального процесу було з'ясовано, що українські стажерки відвідували впродовж другого семестру 2021/2022 навчального року освітні курси з таких дисциплін, як «Спрямований дизайн тканини» (польський викладач: доктор наук, професор Б. Гробош); «Спрямований дизайн і дизайн ювелірних виробів» (польський викладач: кандидат наук Б. Тобіаш); «Наочні конструкції: рисунок і живопис» (польський викладач: доктор наук, професор В. Войшинський); «Техніки презентації» (польський викладач: доктор наук, професор Ф. Зиска); фотошоп (український викладач: магістр В. Манда); «Діалог кольорів» (український викладач: доктор наук, професор І. Павельчук).

Дослідження фахових компетенцій, передбачених освітньо-професійними програмами для чинних мистецьких спеціальностей ASP показало, що вимоги до реалізації творчого задуму концептуально відрізняються від освітніх образотворчих норм у ЗВО України. Було встановлено, що з пер-